

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 11. 12. 2019
COM(2019) 640 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEJ RADE,
RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU
A VÝBORU REGIÓNOV**

Európsky ekologický dohovor

1. ÚVOD – PREMEŇME NALIEHAVÚ VÝZVU NA JEDINEČNÚ PRÍLEŽITOSŤ

V tomto oznámení sa vymedzuje európsky ekologický dohovor pre Európsku úniu (EÚ) a jej občanov. Predstavuje nový začiatok v boli Komisie proti zmene klímy a riešení environmentálnych výziev, čo je úloha, ktorá definuje túto generáciu. Atmosféra sa zohrieva a podnebie sa mení každým rokom. Miliónu spomedzi ôsmich miliónov druhov na tejto planéte hrozí vyhynutie. Znečisťujú a ničia sa lesy a oceány¹.

Európsky ekologický dohovor je odpoveďou na tieto problémy. Ide o novú stratégiu rastu, ktorej cieľom je **transformovať EÚ na spravodlivú a prosperujúcu spoločnosť s moderným a konkurencieschopným hospodárstvom, ktoré efektívne využíva zdroje, kde budú do roku 2050 čisté emisie skleníkových plynov na nule a kde hospodársky rast nezávisí od využívania zdrojov.**

Jej cieľom je takisto **ochraňovať, šetriť a zveľaďovať prírodný kapitál EÚ a chrániť zdravie a blaho občanov pred environmentálnymi rizikami** a vplyvmi. Zároveň musí byť táto transformácia **spravodlivá a inkluzívna**. Musí klásť dôraz na ľudí a venovať pozornosť regiónom, priemyselným odvetviám a pracovníkom, ktorí budú čeliť najväčším výzvam. Keďže zmena bude zásadná, aktívna účasť verejnosti a dôvera v transformačný proces sú kľúčovými faktormi úspechu a akceptácie príslušných politik. Je potrebný nový pakt, ktorý spojí občanov všetkých názorových spektier, orgány verejnej správy, samosprávy, občiansku spoločnosť a priemysel v úzkej spolupráci s inštitúciami a konzultačnými orgánmi EÚ.

EÚ dokáže spoločným úsilím transformovať svoje hospodárstvo a spoločnosť a vydať sa udržateľnejšou cestou. Môže stavať na svojom postavení globálneho lídra v oblastiach ako klimatické a environmentálne opatrenia, ochrana spotrebiteľov či práva pracovníkov. Ďalšie znižovanie emisií nie je jednoduché. Bude si vyžadovať rozsiahle verejné investície a posilnené úsilie o smerovanie súkromného kapitálu do klimatických a environmentálnych opatrení, pričom sa treba vyhnúť odkázanosti na neudržateľné postupy. EÚ musí stáť na čele medzinárodnej koordinácie budovania koherentného finančného systému, ktorý podporuje udržateľné riešenia. Tieto počiatočné investície sú zároveň príležitosťou **pevne nasmerovať Európu k udržateľnému a inkluzívnemu rastu.** Európsky ekologický dohovor urýchli a podporí transformáciu potrebnú vo všetkých sektoroch.

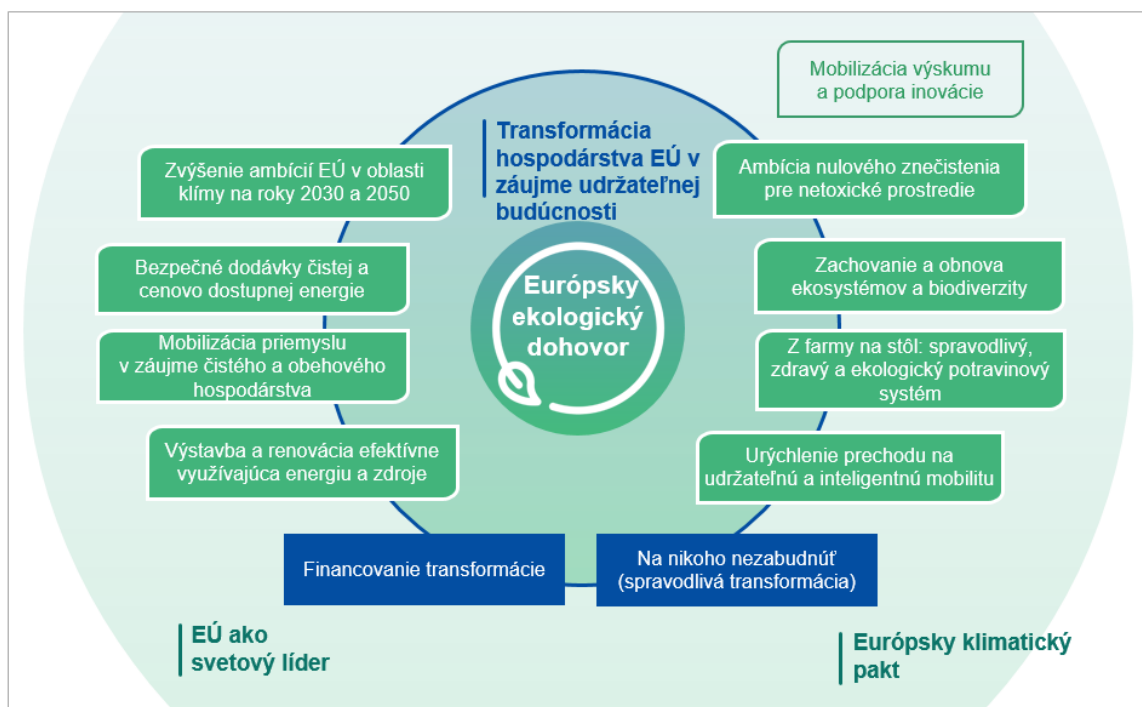
Environmentálne ambície ekologického dohovoru však Európa nenaplní sama. Príčiny zmeny klímy a straty biodiverzity sú celosvetové a nepoznajú štátne hranice. EÚ môže využiť svoj vplyv, odborné znalosti a finančné zdroje na mobilizáciu svojich susedov a partnerov, aby sa k nej na udržateľnú cestu pridali. Únia bude naďalej stáť na čele medzinárodného úsilia a chce vytvárať spojenectvá s podobne zmýšľajúcimi krajinami. Pritom uznáva potrebu zachovať si bezpečnosť dodávok a konkurencieschopnosť, aj keď iní nie sú ochotní konať.

¹ Zdroje: i) Medzivládny panel o zmene klímy (IPCC): osobitná správa o vplyve globálneho oteplenia o 1,5 °C; ii) Medzivládna vedecko-politická platforma pre biodiverzitu a ekosystémové služby: súhrnná hodnotiacia správa o biodiverzite a ekosystémových službách za rok 2019; iii) Medzinárodný panel o zdrojoch: *Global Resources Outlook 2019: Natural Resources for the Future We Want* (Globálny výhľad v oblasti zdrojov na rok 2019: Prírodné zdroje budúcnosti, akú chceme); iv) Európska environmentálna agentúra: Životné prostredie Európy – stav a perspektíva 2020: znalosti potrebné na prechod k udržateľnej Európe.

Toto oznámenie predstavuje **počiatočný plán kľúčových politík a opatrení potrebných na naplnenie európskeho ekologického dohovoru**. Ten sa v závislosti od vývoja potrieb a politických reakcií bude aktualizovať. Všetky opatrenia a politiky EÚ budú musieť prispievať k plneniu cieľov európskeho ekologického dohovoru. Výzvy sú zložité a vzájomne prepojené. Odpoveď politiky musí byť rázna, komplexná a musí smerovať k maximalizácii prínosu pre zdravie, kvalitu života, odolnosť a konkurencieschopnosť. Bude si vyžadovať intenzívnu koordináciu, aby sa využili dostupné synergie naprieč všetkými oblasťami politiky².

Ekologický dohovor je neoddeliteľnou súčasťou stratégie tejto Komisie na naplnenie Agendy 2030 a cieľov udržateľného rozvoja formulovaných OSN³, ako aj ostatných priorit oznámených v politických usmerneniach predsedníčky von der Leyenovej⁴. Komisia v rámci ekologického dohovoru preorientuje proces makroekonomickej koordinácie európskeho semestra tak, aby zohľadňoval ciele udržateľného rozvoja OSN, aby ústredným prvkom hospodárskej politiky bola udržateľnosť a blaho občanov a aby sa ciele udržateľného rozvoja stali kľúčovým aspektom tvorby politiky a činnosti EÚ.

Nasledujúca schéma znázorňuje jednotlivé prvky ekologického dohovoru.

Obrázok 1: európsky ekologický dohovor

² V súlade so zisteniami správy „Životné prostredie Európy – stav a výhľad na rok 2020: znalosti potrebné na prechod k udržateľnej Európe (Európska environmentálna agentúra).

³ <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.

⁴ Pozri politické usmernenia zvolenej predsedníčky Ursuly von der Leyenovej: *Politické usmernenia pre budúcu Komisiu (2019 – 2024) – „Ambicióznejšia Únia: Môj plán pre Európu“*.

2. TRANSFORMÁCIA HOSPODÁRSTVA EÚ V ZÁUJME UDRŽATELNEJ BUDÚCNOSTI

2.1. Návrh súboru politík hĺbkovej transformácie

Aby sa európsky ekologický dohovor stal realitou, treba prehodnotiť politiky v oblasti dodávky čistej energie pre celú ekonomiku, ako aj v oblastiach priemyslu, výroby a spotreby, plošnej infraštruktúry, dopravy, potravinárstva a poľnohospodárstva, výstavby, zdaňovania a sociálnych dávok. Na dosiahnutie týchto cieľov je nevyhnutné zvýšiť vnímanú hodnotu ochrany a obnovy prírodných ekosystémov, udržateľného využívania zdrojov a ľudského zdravia. Práve tu je transformačná zmena najpotrebnejšia a potenciálne aj najprínosnejšia pre hospodárstvo, spoločnosť a životné prostredie EÚ. EÚ by zároveň mala podporovať potrebnú digitálnu transformáciu a digitálne nástroje a mala by do nich investovať, keďže sú základnými predpokladmi zmeny.

Hoci sú všetky tieto sféry činnosti úzko prepojené a vzájomne sa podporujú, bude treba pozorne dbať aj na prípadné kompromisy medzi hospodárskymi, environmentálnymi a sociálnymi cieľmi. Ekologický dohovor bude systematicky využívať všetky politické nástroje: reguláciu a normalizáciu, investície a inováciu, národné reformy, dialóg so sociálnymi partnermi a medzinárodnú spoluprácu. Európsky pilier sociálnych práv bude usmerňovať činnosť tak, aby sa na nikoho nezabudlo.

Samotné nové opatrenia však na dosiahnutie cieľov európskeho ekologického dohovoru nepostačia. Okrem zavádzania nových iniciatív bude Komisia spolupracovať s členskými štátmi na zintenzívnení úsilia Únie o presadzovanie a účinné vykonávanie existujúcej legislatívy a politík súvisiacich s ekologickým dohovorom.

2.1.1. Zvýšenie ambícií EÚ v oblasti klímy na roky 2030 a 2050

Komisia už predstavila jasnú víziu toho, ako do roku 2050 dosiahnuť klimatickú neutralitu⁵. Táto vízia by mala byť základom dlhodobej stratégie, ktorú EÚ predloží stranám Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy začiatkom roka 2020. Na jasné vytýčenie podmienok účinnej a spravodlivej transformácie, v záujme predvídateľnosti pre investorov a na zabezpečenie nezvratnosti transformácie **Komisia do marca 2020 navrhne prvý európsky právny predpis v oblasti klímy.** Tým sa legislatívne zakotví cieľ klimatickej neutrality do roku 2050. Právny predpis v oblasti klímy zároveň zabezpečí, aby všetky politiky EÚ prispievali k cieľu klimatickej neutrality a aby sa na ňom podieľali všetky odvetvia.

EÚ už začala modernizovať a **transformovať hospodárstvo s cieľom dosiahnuť klimatickú neutralitu.** Od roku 1990 do roku 2018 znížila emisie skleníkových plynov o 23 %, pričom ekonomika vzrástla o 61 %. Súčasná politika však do roku 2050 zníži emisie skleníkových plynov len o 60 %. V nadchádzajúcom desaťročí zostáva ešte veľa práce, počnúc ambicióznymi opatreniami v oblasti klímy.

Komisia do leta 2020 predloží plán (spolu s posúdením vplyvu) na **zodpovedné zvýšenie cieľa EÚ v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov na rok 2030 aspoň na 50 až 55 % v porovnaní s rokom 1990.** Na dosiahnutie tohto dodatočného zníženia emisií skleníkových plynov Komisia do júna 2021 preskúma všetky príslušné politické nástroje v oblasti klímy a podľa potreby navrhne ich revíziu. Patria sem systém obchodovania

⁵ Čistá planéta pre všetkých – Európska dlhodobá strategická vízia pre prosperujúce, moderné, konkurencieschopné a klimaticky neutrálne hospodárstvo, COM(2018) 773.

s emisiami⁶ vrátane možného rozšírenia európskeho obchodovania s emisiami o nové sektory, ciele členských štátov na znižovanie emisií v sektoroch mimo systému obchodovania s emisiami⁷ a nariadenie o využívaní pôdy, zmenách vo využívaní pôdy a lesnom hospodárstve⁸. Komisia navrhne zmeny právneho predpisu v oblasti klímy, aby sa náležite aktualizoval.

Tieto politické reformy pomôžu zabezpečiť účinné stanovovanie cien uhlíka v celom hospodárstve. Podporí sa tým zmena správania spotrebiteľov a podnikov, ako aj nárast udržateľných verejných a súkromných investícií. Jednotlivé nástroje cenotvorby sa musia dopĺňať a spoločne poskytovať ucelený politický rámec. Kľúčové je aj zaistiť súlad zdaňovania s cieľmi v oblasti klímy. Komisia navrhne revíziu smernice o zdaňovaní energie⁹ so zameraním na environmentálne otázky; zároveň navrhne využiť ustanovenia zmlúv, ktoré Európskemu parlamentu a Rade umožňujú prijímať návrhy v tejto oblasti riadnym legislatívnym postupom s hlasovaním kvalifikovanou väčšinou miesto jednodhlasnosti.

Ak sa k ambíciám Únie v rovnakej miere nepripoja početní medzinárodní partneri, hrozí únik uhlíka – či už preto, že výroba sa presunie z EÚ do iných krajín s nižšími ambíciami znižovať emisie, alebo preto, že výrobky EÚ nahradí dovoz s vyššou uhlíkovou náročnosťou. Ak sa táto hrozba naplní, celosvetovo sa emisie neznížia, čo zmarí snahu EÚ a jej priemyselných odvetví o dosiahnutie globálnych klimatických cieľov Parížskej dohody.

Ak by rozdiely v úrovni ambícií vo svete pretrvávali, pričom EÚ bude svoje klimatické ambície zvyšovať, **Komisia navrhne pre vybrané sektory mechanizmus kompenzácie uhlíka na hraniciach, aby znížila riziko úniku uhlíka.** Zabezpečí sa tak, že cena dovezených produktov bude presnejšie odrážať ich uhlíkovú náročnosť. Toto opatrenie bude navrhnuté tak, aby bolo v súlade s pravidlami Svetovej obchodnej organizácie, ako aj s inými medzinárodnými záväzkami Únie. Išlo by o alternatívu k opatreniam¹⁰ zameraným na riziko úniku uhlíka v rámci systému EÚ na obchodovanie s emisiami.

Komisia prijme novú a ambicióznejšiu úijnú stratégiu adaptácie na zmenu klímy. Je to nevyhnutné, keďže zmena klímy bude napriek zmierňujúcim snahám naďalej Európu vystavovať výraznému tlaku. Kľúčové je posilnené úsilie o zabezpečenie odolnosti proti zmene klímy, prevencia a pripravenosť. Adaptačné úsilie by malo naďalej ovplyvňovať verejné a súkromné investície – aj do riešení inšpirovaných prírodou. Dôležité bude zaistiť, aby mali investori, poisťovatelia, podniky, mestá a občania v celej EÚ prístup k údajom a aby mohli vyvíjať nástroje na začlenenie zmeny klímy do svojich postupov riadenia rizík.

⁶ Konsolidované znenie smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Spoločenstve, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 96/61/ES.

⁷ Nariadenie (EÚ) 2018/842 o záväznom ročnom znižovaní emisií skleníkových plynov členskými štátmi v rokoch 2021 až 2030, ktorým sa prispieva k opatreniam v oblasti klímy zameraným na splnenie záväzkov podľa Parížskej dohody, a o zmene nariadenia (EÚ) č. 525/2013.

⁸ Nariadenie (EÚ) 2018/841 o začlenení emisií a odstraňovania skleníkových plynov z využívania pôdy, zo zmien vo využívaní pôdy a z lesného hospodárstva do rámca politík v oblasti klímy a energetiky na rok 2030, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 525/2013 a rozhodnutie č. 529/2013/EÚ.

⁹ Smernica Rady 2003/96/ES o reštrukturalizácii právneho rámca Spoločenstva pre zdaňovanie energetických výrobkov a elektriny.

¹⁰ Napríklad bezodplatné pridelovanie emisných kvót alebo kompenzácia nárastu nákladov na elektrinu.

2.1.2. Bezpečné dodávky čistej a cenovo dostupnej energie

Na dosiahnutie klimatických cieľov na roky 2030 a 2050 je potrebná ďalšia dekarbonizácia energetického systému. Výroba a využívanie energie vo všetkých hospodárskych odvetviach zodpovedá v EÚ za viac ako 75 % emisií skleníkových plynov. Energetická efektívnosť musí mať prioritu. Musí sa vybudovať odvetvie elektroenergetiky postavené z veľkej miery na obnoviteľných zdrojoch a doplnené urýchlenným odstavením uhlia a dekarbonizáciou plynu. Zároveň musia byť pre domácnosti i podniky zaistené bezpečné a cenovo dostupné dodávky energie v EÚ. Na to treba zabezpečiť úplnú integráciu, prepojenie a digitalizáciu európskeho trhu s energiou, pričom treba dodržať technologickú neutralitu.

Členské štáty do konca roka 2019 predložia svoje revidované energetické a klimatické plány. V týchto plánoch by sa podľa nariadenia o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy¹¹ mali stanovovať ambiciózne národné príspevky k cieľom na úrovni EÚ. Komisia vyhodnotí ambicióznosť plánov a potrebu dodatočných opatrení, ak úroveň ambícií nie je dostatočná. To sa premietne do procesu zvyšovania ambícií v oblasti klímy na rok 2030, kde Komisia do júna 2021 preskúma príslušnú energetickú legislatívu a podľa potreby navrhne jej revíziu. Keď členské štáty začnú v roku 2023 aktualizovať svoje národné energetické a klimatické plány, mali by zohľadniť nové ambície v oblasti klímy. Komisia bude naďalej dbať na dôsledné presadzovanie všetkej relevantnej legislatívy.

Prechod na čistú energiu by mal angažovať odberateľov a mal by pre nich byť prínosný. Zásadnú rolu zohrá energia z obnoviteľných zdrojov. Nevyhnutné bude posilniť výrobu veternej energie na mori nadväzujúc na regionálnu spoluprácu členských štátov. Inteligentná integrácia obnoviteľných zdrojov, energetická efektívnosť a ďalšie udržateľné riešenia v rôznych sektoroch pomôžu dosiahnuť dekarbonizáciu pri najnižších možných nákladoch. Rýchly pokles nákladov na obnoviteľné zdroje energie v kombinácii s vylepšenými podpornými politikami už znížili vplyv zavádzania obnoviteľných zdrojov na účty domácností za energiu. Komisia do polovice roka 2020 predstaví opatrenia, ktoré umožnia dosiahnuť integráciu inteligentných riešení. Zároveň sa uľahčí dekarbonizácia plynárenstva, a to aj posilnenou podporou vývoja dekarbonizovaných plynov, výhľadovým modelom konkurenčného trhu s dekarbonizovaným plynom a riešením problému metánových emisií v energetike.

Treba riešiť riziko energetickej chudoby domácností, ktoré si nemôžu dovoliť kľúčové energetické služby na zabezpečenie základnej životnej úrovne. Znížiť účty domácností za energiu a šetriť životné prostredie môžu účinné programy, ako napríklad schémy financovania modernizácie domov. V roku 2020 Komisia vypracuje usmernenia na pomoc členským štátom pri riešení problematiky energetickej chudoby.

Prechod na klimatickú neutralitu si vyžaduje aj inteligentnú infraštruktúru. Intenzívnejšia cezhraničná a regionálna spolupráca pomôže dosiahnuť výhody prechodu na čistú energiu za dostupné ceny. Bude potrebné preskúmať regulačný rámec pre energetickú infraštruktúru vrátane nariadenia o TEN-E¹², aby zodpovedal cieľu klimatickej neutrality. Tento rámec by mal podporovať zavádzanie inovačných technológií a infraštruktúry, ako sú napríklad inteligentné siete, vodíkové siete či zachytávanie, využívanie a ukladanie oxidu uhličitého, uskladňovanie energie a podpora

¹¹ Nariadenie (EÚ) 2018/1999 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy.

¹² Nariadenie o transeurópskej energetickej infraštruktúre (TEN-E).

sektorovej integrácie. Určité časti existujúcej infraštruktúry a zariadení bude treba na zachovanie účelnosti a odolnosti proti zemne klímy modernizovať.

2.1.3. Mobilizácia priemyslu v záujme čistého a obehového hospodárstva

Dosiahnutie klimaticky neutrálneho a obehového hospodárstva si vyžaduje úplnú mobilizáciu priemyslu. Transformácia priemyselného odvetvia vrátane všetkých hodnotových reťazcov trvá 25 rokov, čo je jedna celá generácia. Ak chceme byť v roku 2050 pripravení, rozhodnutia a opatrenia treba prijať v najbližších piatich rokoch.

Od roku 1970 do roku 2017 sa svetová ročná ťažba materiálov strojnásobila a naďalej rastie¹³, čo prináša veľké globálne riziko. Približne polovicu celkových emisií skleníkových plynov a vyše 90 % straty biodiverzity a prípadov nedostatku vody spôsobuje získavanie surovín a spracovanie materiálov, palív a potravín. Hoci priemysel EÚ sa už meniť začal, stále naň pripadá 20 % emisií skleníkových plynov Únie. Naďalej je príliš „lineárny“ a závislý od kapacity premeny nových vytváraných, zobchodovaných a spracovaných materiálov na tovar a zlikvidovaných v podobe odpadu alebo emisií. Iba 12 % materiálov použitých v priemysle pochádza z recyklácie¹⁴.

Transformácia je príležitosťou na rozšírenie udržateľnej hospodárskej činnosti, ktorá vytvára pracovné miesta. Svetové trhy nízkoemisných technológií, udržateľných výrobkov a služieb majú značný potenciál. Veľký potenciál nových činností a pracovných miest ponúka aj obehové hospodárstvo. Transformácia však napreduje príliš pomaly a pokrok nie je ani plošný, ani jednotný. Európsky ekologický dohovor podporí a urýchli prechod priemyslu EÚ na udržateľný model inkluzívneho rastu.

Komisia v marci 2020 prijme priemyselnú stratégiu EÚ na riešenie dvojakeho problému ekologickej a digitálnej transformácie. Európa musí využiť potenciál digitálnej transformácie, ktorá je kľúčovým faktorom dosiahnutia cieľov ekologického dohovoru. **Nový akčný plán pre obehové hospodárstvo** spolu s priemyselnou stratégiou pomôže zmodernizovať hospodárstvo EÚ a využiť príležitosti, ktoré obehové hospodárstvo ponúka na domácej i svetovej úrovni. Kľúčovým cieľom nového politického rámca bude stimulovať rozvoj vedúcich trhov s klimaticky neutrálnymi a obehovými výrobkami – tak v EÚ, ako aj za jej hranicami.

Energeticky náročné odvetvia ako oceliarstvo, chemický a cementársky priemysel sú pre európske hospodárstvo nenahradiateľné, pretože zásobujú viacero kľúčových hodnotových reťazcov. Rozhodujúca je dekarbonizácia a modernizácia tohto sektora. Odporúčania, ktoré uverejnila skupina na vysokej úrovni pre energeticky náročné odvetvia, preukazujú odhodlanie sektora plniť tieto ciele¹⁵.

Akčný plán pre obehové hospodárstvo bude zahŕňať politiku udržateľných výrobkov na podporu obehového navrhovania všetkých výrobkov na základe spoločnej metodiky a zásad. Pred recykláciou materiálov sa uprednostní znižovanie ich objemu a opätovné využívanie. Podporia sa nové obchodné modely a stanovia minimálne požiadavky na prevenciu uvádzania environmentálne škodlivých výrobkov na trh EÚ. Ďalej sa rozšíri aj zodpovednosť výrobcov.

¹³ [Global Resources Outlook 2019: Natural Resources for the Future We Want: The International Resource Panel](#) (Globálny výhľad v oblasti zdrojov na rok 2019: Prírodné zdroje budúcnosti, akú chceme: Medzinárodný panel o zdrojoch).

¹⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=cei_srm030&plugin=1.

¹⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/IP_19_6353.

Zatiaľ čo transformáciu vo všetkých odvetviach bude usmerňovať akčný plán pre obehové hospodárstvo, **opatrenia sa zamerajú najmä na odvetvia náročné na zdroje ako textilný priemysel, stavebníctvo, elektronika a plasty.** Komisia nadviaže na stratégiu pre plasty z roku 2018, pričom sa okrem iného zameria na opatrenia boja proti zámernému pridávaniu mikroplastov a neúmyselnému úniku plastov – napríklad z textilu či oderu pneumatík. Komisia vypracuje požiadavky zabezpečujúce, aby sa všetky obaly na trhu EÚ do roku 2030 dali rentabilne viackrát použiť alebo recyklovať, navrhne regulačný rámec pre biologicky rozložiteľné plasty a bioplasty a prijme opatrenia vo sfére jednorazových plastov.

Súčasťou akčného plánu pre obehové hospodárstvo budú aj **opatrenia, ktoré budú podnikateľov motivovať, aby spotrebiteľom ponúkali možnosť voľby opätovne použiteľných, trvácných a opraviteľných výrobkov.** V pláne sa zanalyzuje potreba „práva na opravu“ a obmedzí zámerné zastarávanie zariadení – najmä elektroniky. Spotrebiteľská politika pomôže spotrebiteľom prijímať informované rozhodnutia a aktívne sa zapojiť do ekologickej transformácie. Svoju rolu zohrajú aj nové obchodné modely prenájmu a zdieľania tovarov a služieb, pokiaľ sú skutočne udržateľné a cenovo dostupné.

Dôležitým aspektom sú spoľahlivé, porovnateľné a overiteľné informácie, ktoré kupujúcim umožnia prijímať udržateľnejšie rozhodnutia a znižujú riziko environmentálne klamlivej reklamy. Firmy, ktoré tvrdia, že sú ekologické, by tieto tvrdenia mali podložiť na základe štandardnej metodiky hodnotiacej vplyv na životné prostredie. Komisia posilní svoje regulačné aj neregulačné úsilie v boji proti falošným vyhláseniam o ekologickosti. Dostupnosť informácií o vlastnostiach výrobkov predávaných v EÚ môže zlepšiť aj digitalizácia. Napríklad elektronický „pas“ výrobku by mohol poskytovať informácie o pôvode výrobku, jeho zložení, možnostiach opravy a demontáže a o manipulácii na konci životnosti. Verejné orgány vrátane inštitúcií EÚ by mali ísť príkladom a zabezpečiť ekologickosť verejného obstarávania. Komisia v tejto oblasti navrhne ďalšiu legislatívu a usmernenia.

Udržateľná výrobková politika môže zároveň výrazne znížiť objem odpadu. Tam, kde sa vzniku odpadu nedá vyhnúť, sa musí využiť jeho ekonomická hodnota a musí sa eliminovať alebo aspoň minimalizovať jeho vplyv na životné prostredie. Vyžaduje si to nové predpisy vrátane cieľových hodnôt a opatrení na boj proti nadmernému používaniu obalov a vzniku odpadu. Spoločnosti v EÚ by zároveň mali mať k dispozícii rozsiahly a integrovaný jednotný trh s druhotnými surovinami a vedľajšími produktmi. To si vyžaduje užšiu spoluprácu naprieč hodnotovými reťazcami, ako je to v prípade Aliancie pre plasty v obehovom hospodárstve. Komisia zväží právne požiadavky na posilnenie trhu s druhotnými surovinami o povinný recyklovaný obsah (napríklad v prípade obalov, vozidiel, stavebných materiálov a batérií). Na zjednodušenie nakladania s odpadom pre občanov a zabezpečenie ekologickejších druhotných surovín pre podniky Komisia takisto navrhne únijský model triedeného zberu odpadu. Komisia je presvedčená, že EÚ by mala prestať vyvážať odpad za svoje hranice, a preto prehodnotí pravidlá týkajúce sa prepravy odpadu a nezákonného vývozu.

Prístup k zdrojom je zároveň strategickou otázkou bezpečnosti v kontexte ambícií Európy premietnuť ekologický dohovor do praxe. Jedným z predpokladov úspechu tejto transformácie je zabezpečenie dodávok udržateľných surovín – najmä surovín rozhodujúceho významu pre čisté technológie, ako aj digitálne, vesmírne a obranné aplikácie – a to diverzifikáciou dodávok z primárnych aj sekundárnych zdrojov.

Priemysel EÚ potrebuje v oblasti klímy a zdrojov priekopníkov, ktorí do roku 2030 prinesú prvé komerčné uplatnenie prelomových technológií v kľúčových priemyselných odvetviach. Medzi prioritné oblasti patrí čistý vodík, palivové články a ďalšie alternatívne palivá, uskladňovanie energie a zachytávanie, ukladanie a využívanie oxidu uhličitého. Ako príklad Komisia podporí prelomové technológie ekologického oceliarstva, ktoré do roku 2030 prinesú bezuhlíkový proces výroby ocele, a preskúma, či by sa dala využiť časť financovania likvidovaného v rámci Európskeho spoločenstva uhlia a ocele. Vo všeobecnejšom ponímaní pomôže pri zavádzaní takýchto rozsiahlych inovačných projektov inovačný fond EU ETS.

Kľúčová je podpora nových foriem spolupráce s priemyslom a investícií do strategických hodnotových reťazcov. Komisia bude pokračovať vo vykonávaní strategického akčného plánu pre batérie a podporovať Európsku alianciu pre batérie. V roku 2020 navrhne legislatívu na zaistenie bezpečného, obehového a udržateľného hodnotového reťazca pre všetky batérie vrátane tých, ktoré zásobujú rastúci trh s elektrickými vozidlami. Komisia podporí aj ďalšie iniciatívy vedúce k alianciám a rozsiahlemu spájaniu zdrojov, napríklad formou dôležitých projektov spoločného európskeho záujmu, v rámci ktorých môže cielená a časovo obmedzená štátna pomoc podporiť budovanie nových inovačných hodnotových reťazcov.

Digitálne technológie sú kľúčovým faktorom umožňujúcim dosiahnuť ciele udržateľnosti, ktoré ekologický dohovor stanovuje v mnohých rôznych sektoroch. Komisia preskúma opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa digitálne technológie ako umelá inteligencia, 5G, cloud computing, edge computing (optimalizácia výpočtov na okraji siete) a internet vecí mohli zavádzať rýchlejšie a maximalizovať dosah politík na riešenie zmeny klímy a ochranu životného prostredia. Digitalizácia prináša nové príležitosti aj v oblasti diaľkového monitorovania znečistenia ovzdušia a vody, či monitorovania a optimalizácie využívania energie a prírodných zdrojov. Európa zároveň potrebuje digitálny sektor, ktorého ústredným prvkom bude udržateľnosť. Komisia zváži opatrenia na posilnenie energetickej efektívnosti a obehového hospodárstva aj v samotnom sektore – od širokopásmových sietí po dátové centrá a zariadenia IKT. Komisia posúdi potrebu väčšej transparentnosti, pokiaľ ide o vplyv elektronických komunikačných služieb na životné prostredie, prísnejšie opatrenia pri zavádzaní nových sietí a prínosy podpory systémov spätného zberu s cieľom motivovať ľudí, aby vracali svoje nepotrebné zariadenia ako mobily, tablety a nabíjačky.

2.1.4. Výstavba a renovácia efektívne využívajúca energiu a zdroje

Výstavba, využívanie a obnova budov stojí mnoho energie a nerastných surovín (napr. piesok, štrk, cement). Na budovy pripadá 40 % spotreby energie. V súčasnosti sa ročná miera obnovy fondu budov v členských štátoch pohybuje od 0,4 do 1,2 %. Na dosiahnutie cieľov EÚ v oblasti energetickej efektívnosti a klímy sa toto číslo bude musieť aspoň zdvojnásobiť. Zároveň má 50 miliónov spotrebiteľov ťažkosti s primeraným vykurovaním svojich domovov.

Na riešenie dvojitého problému energetickej efektívnosti a cenovej dostupnosti by sa EÚ a členské štáty mali **zapojiť do „vlny obnovy“ verejných i súkromných budov**. Hoci zvyšovanie miery obnovy nie je jednoduché, obnova znižuje účty za energie a môže znížiť energetickú chudobu. Zároveň môže podporiť stavebný sektor a je príležitosťou na podporu MSP a tvorby lokálnych pracovných miest.

Komisia bude dôsledne **presadzovať právne predpisy o energetickej hospodárnosti budov**. Začiatkom bude vyhodnotenie dlhodobých národných stratégií členských štátov v oblasti obnovy¹⁶ v roku 2020. Komisia takisto začne pracovať na možnosti zahrnúť emisie z budov do európskeho obchodovania s emisiami v rámci širšieho úsilia o to, aby relatívne ceny jednotlivých zdrojov energie poskytovali správne signály pre energetickú efektívnosť. Okrem toho Komisia preskúma nariadenie o stavebných výrobkoch¹⁷. Malo by zabezpečovať, aby projektovanie nových a renovovaných budov vo všetkých fázach bolo v súlade s potrebami obehového hospodárstva a viedlo k posilnenej digitalizácii fondu budov a jeho odolnosti proti zmene klímy.

Komisia zároveň navrhuje spoluprácu so zainteresovanými stranami na novej iniciatíve týkajúcej sa obnovy v roku 2020. Súčasťou bude otvorená platforma, kde budú môcť zástupcovia sektora budov a výstavby, architekti, inžinieri a miestne orgány spoločne riešiť prekážky obnovy. Iniciatíva bude zahŕňať aj inovačné systémy financovania z programu InvestEU. Zamerané by mohli byť na bytové družstvá alebo spoločnosti poskytujúce energetické služby, ktoré by mohli iniciovať obnovu aj formou zmlúv o energetickej efektívnosti. Kľúčovým zámerom je sústrediť činnosti obnovy do väčších celkov, aby sa využili úspory z rozsahu a dosiahli priaznivejšie podmienky financovania. Komisia bude pracovať aj na odstraňovaní vnútroštátnych regulačných prekážok brániacich investíciám do energetickej hospodárnosti tých budov, ktoré sú v prenájme alebo majú viacerých vlastníkov. Osobitná pozornosť sa bude venovať obnove sociálneho bývania s cieľom pomôcť domácnostiam, ktoré majú ťažkosti s platením účtov za energiu. Zároveň by sa pozornosť mala venovať obnove škôl a nemocníc, keďže úspory vďaka zvýšenej hospodárnosti týchto budov sa dajú využiť na podporu vzdelávania a verejného zdravia.

2.1.5. Urýchlenie prechodu na udržateľnú a inteligentnú mobilitu

Za štvrtinu emisií skleníkových plynov v EÚ je zodpovedná doprava, pričom tento podiel sa neustále zvyšuje. Pokiaľ chceme dosiahnuť klimatickú neutralitu, musíme do roku 2050 znížiť emisie z dopravy o 90 %. Na tomto znižovaní sa budú musieť podieľať všetky druhy dopravy od cestnej, železničnej, leteckej až po vodnú. Ak chceme dosiahnuť udržateľnú dopravu, používatelia musia byť prvoradí a musíme im poskytnúť cenovo dostupnejšie, prístupnejšie, zdravšie a čistejšie alternatívy k ich súčasným návykom v oblasti mobility. Komisia prijme v roku 2020 stratégiu udržateľnej a inteligentnej mobility, ktorá bude riešiť tento problém a bojovať proti všetkým zdrojom emisií.

Multimodálna doprava si vyžaduje silnú podporu. Vďaka multimodálnej doprave sa zvýši efektívnosť celého dopravného systému. 75 % vnútrozemskej nákladnej dopravy sa v súčasnosti uskutočňuje po cestách. Bude prvoradé, aby sa jej podstatná časť presunula na železnice a vnútrozemské vodné cesty. To si bude vyžadovať prijatie opatrení na zlepšenie riadenia železníc a vnútrozemských vodných ciest a na zvýšenie ich kapacity. Komisia tieto opatrenia navrhne do roku 2021. Komisia zváži aj to, či nestiahne návrh na zmenu smernice o kombinovanej doprave¹⁸ a či nepredloží nový návrh na revíziu tejto smernice, vďaka ktorému by sa stala účinným nástrojom na podporu multimodálnych

¹⁶ Tie sú súčasťou požiadaviek smernice o energetickej hospodárnosti budov.

¹⁷ Nariadenie (EÚ) č. 305/2011, ktorým sa ustanovujú harmonizované podmienky uvádzania stavebných výrobkov na trh a ktorým sa zrušuje smernica Rady 89/106/EHS.

¹⁸ Návrh smernice, ktorou sa mení smernica 92/106/EHS o stanovení spoločných pravidiel pre určité typy kombinovanej dopravy tovaru medzi členskými štátmi, COM(2017) 648.

nákladných operácií zahŕňajúcich železničnú a vodnú dopravu vrátane príbrežnej námornej dopravy. Pokiaľ ide o leteckú dopravu, opäť sa budú musieť začať práce na prijatí návrhu Komisie na vytvorenie skutočne jednotného európskeho neba, pretože práve vďaka tomu sa budú môcť výrazne znížiť emisie z leteckej dopravy.

Čoraz významnejšiu úlohu bude zohrávať **automatizovaná a prepojená multimodálna mobilita**, ako aj inteligentné systémy riadenia dopravy, ktoré umožňuje digitalizácia. Dopravný systém a infraštruktúra EÚ sa prispôbia tak, aby podporovali nové služby udržateľnej mobility, ktoré môžu najmä v mestských oblastiach prispieť k zníženiu preťaženia a znečistenia. Komisia bude prostredníctvom svojich nástrojov financovania, ako je napríklad Nástroj na prepájanie Európy, podporovať vývoj inteligentných systémov riadenia dopravy, ako aj riešení mobility ako služby.

V cene dopravy sa musí zohľadniť vplyv, ktorý má doprava na životné prostredie a zdravie. Malo by sa skončiť s dotovaním fosílnych palív. Komisia v súvislosti s revíziou smernice o zdaňovaní energie pozorne preskúma existujúce daňové výnimky vrátane tých, ktoré sa uplatňujú na palivá v leteckej a námornej doprave, a posúdi, ako by sa dali čo najlepšie odstrániť legislatívne medzery. Komisia okrem toho navrhne, aby sa systém EÚ na obchodovanie s emisiami rozšíril aj na odvetvie námornej dopravy a aby sa znížili kvóty, ktoré sa v rámci systému EÚ na obchodovanie s emisiami bezplatne pridelujú leteckým spoločnostiam. Tieto opatrenia sa budú koordinovať s opatreniami, ktoré na celosvetovej úrovni prijíma najmä Medzinárodná organizácia civilného letectva a Medzinárodná námorná organizácia. Komisia okrem toho prinesie nový politický pohľad na to, ako by sa dalo dosiahnuť účinné spoplatnenie ciest v EÚ. Komisia vyzýva Európsky parlament a Radu, aby neupustili od ambiciózných cieľov pôvodného návrhu Komisie na smernicu „Eurovignette“¹⁹, a je pripravená tento návrh prípadne aj stiahnuť a navrhnúť alternatívne opatrenia.

EÚ by mala zároveň **zvyšovať výrobu a zavádzanie udržateľných alternatívnych dopravných palív**. Do roku 2025 budeme potrebovať približne 1 milión verejných nabíjacích a čerpacích staníc pre 13 miliónov vozidiel s nulovými a nízkymi emisiami, ktoré očakávame na európskych cestách. Komisia bude podporovať výstavbu verejných nabíjacích a čerpacích staníc tam, kde pretrváva ich výrazný nedostatok, t. j. najmä v diaľkovej doprave a v oblastiach s menšou hustotou osídlenia, a čo možno najrýchlejšie spustí novú výzvu na financovanie s cieľom podporiť túto výstavbu. Tieto kroky budú dopĺňať opatrenia prijaté na vnútroštátnej úrovni. Komisia zváži legislatívne možnosti, ako podporiť výrobu a zavádzanie udržateľných alternatívnych palív pre rôzne druhy dopravy. Komisia v záujme toho, aby sa urýchlila miera využívania vozidiel a plavidiel s nulovými a nízkymi emisiami, preskúma aj smernicu o infraštruktúre pre alternatívne palivá²⁰ a nariadenie o TEN-T.

Najmä v mestách by sa malo znečisťovanie dopravou radikálne znížiť. Otázka emisií a preťaženia v mestách, ako aj zlepšovania verejnej dopravy by sa mala vyriešiť kombináciou viacerých opatrení. V prípade vozidiel so spaľovacím motorom navrhne Komisia prísnejšie normy pre emisie látok znečisťujúcich ovzdušie. Komisia takisto navrhne, aby sa do júna 2021 zrevidovali právne predpisy týkajúce sa emisných noriem CO₂ v prípade osobných automobilov a dodávok. Týmto spôsobom by sa malo zabezpečiť, aby sa od roku 2025 jasne smerovalo k mobilite s nulovými emisiami. Komisia zároveň zváži, či by sa mal systém EÚ na obchodovanie s emisiami uplatňovať

¹⁹ Návrh smernice, ktorou sa mení smernica 1999/62/ES o poplatkoch za používanie určitej dopravnej infraštruktúry ťažkými nákladnými vozidlami, COM(2017) 275.

²⁰ Smernica 2014/94/EÚ o zavádzaní infraštruktúry pre alternatívne palivá.

aj v cestnej doprave ako doplnok k existujúcim a budúcim emisným normám CO₂ pre vozidlá. Komisia prijme opatrenia v súvislosti s námornou dopravou, ktoré budú okrem iného zahŕňať aj reguláciu vstupu najviac znečisťujúcich lodí do prístavov EÚ a ukladanie povinnosti lodiam zakotveným v prístavoch používať elektrinu z pobrežnej elektrickej siete. Rovnako by sa mala zlepšiť aj kvalita ovzdušia v blízkosti letísk, a to prostredníctvom boja proti emisiám znečisťujúcich látok spôsobeným prevádzkou lietadiel a letísk.

2.1.6. *„Z farmy na stôl“: model spravodlivého, zdravého a ekologického potravinového systému*

Európske potraviny sú známe tým, že sú bezpečné, výživné a veľmi kvalitné. Nastal čas, aby sa stali aj **celosvetovým štandardom udržateľnosti**. Hoci sa prechod na udržateľnejšie systémy už začal, zásobovať potravinami rýchlo rastúcu svetovú populáciu je aj naďalej veľkým problémom vzhľadom na súčasné modely výroby. Výroba potravín ešte stále spôsobuje znečistenie ovzdušia, vody a pôdy, prispieva k strate biodiverzity a zmene klímy a spotrebúva nadmerné množstvo prírodných zdrojov. Na druhej strane sa veľkou časťou vyrobených potravín plytvá. Nízkokvalitné stravovanie zároveň prispieva k obezite a chorobám, ako je rakovina.

Všetkým aktérom v potravinovom hodnotovom reťazci sa tak naskytujú nové príležitosti. Nové technológie a vedecké objavy v kombinácii so zvyšovaním povedomia verejnosti a dopytu po udržateľných potravinách budú prínosné pre všetky zainteresované strany. Komisia predloží na jar 2020 stratégiu „Z farmy na stôl“ a začne rozsiahlu diskusiu so zainteresovanými stranami, ktorá sa bude týkať všetkých fáz potravinového reťazca, čím pripraví pôdu na vypracovanie udržateľnejšej potravinovej politiky.

Európski poľnohospodári a rybári zohrávajú zásadnú úlohu pri riadení transformácie. Pomocou stratégie „Z farmy na stôl“ sa podporí ich úsilie, ktoré vyvíjajú v boji proti zmene klímy, na ochranu životného prostredia a na ochranu biodiverzity. Spoločná poľnohospodárska politika a spoločná rybárska politika budú aj naďalej kľúčovými nástrojmi na podporu tohto úsilia, pričom zároveň zabezpečia dôstojný život pre poľnohospodárov a rybárov, ako aj ich rodiny. V návrhoch Komisie na spoločnú poľnohospodársku politiku na roky 2021 – 2027 sa stanovuje, že aspoň 40 % celkového rozpočtu na spoločnú poľnohospodársku politiku a najmenej 30 % prostriedkov z námorného a rybárskeho fondu by sa malo použiť na opatrenia v oblasti klímy.

Komisia bude spolupracovať s Európskym parlamentom a Radou, **aby sa podarilo dosiahnuť minimálne tie ciele, ktoré boli vytýčené v uvedených návrhoch.** Keďže uplatňovanie prepracovanej spoločnej poľnohospodárskej politiky sa pravdepodobne oneskorí a začne sa až začiatkom roka 2022, Komisia bude spolupracovať s členskými štátmi a zainteresovanými stranami na zabezpečení toho, aby národné strategické plány pre poľnohospodárstvo od začiatku v plnej miere odrážali ambície ekologického dohovoru a stratégie „Z farmy na stôl“. Komisia zabezpečí, aby sa tieto strategické plány posudzovali na základe prísnych klimatických a environmentálnych kritérií. Tieto plány by mali viesť k využívaniu udržateľných postupov, ako sú precízne poľnohospodárstvo, ekologické poľnohospodárstvo, agroekológia, agrolesníctvo a prísnejšie normy v oblasti dobrých životných podmienok zvierat. Keďže opatrenia, ako sú ekologické režimy, sa už nezameriavajú na dodržiavanie predpisov, ale na dosahovanie výsledkov, mali by odmeňovať poľnohospodárov za dosahovanie lepších výsledkov v oblasti životného prostredia a klímy, čo zahŕňa aj nakladanie s uhlíkom a jeho ukladanie v pôde, a za dosahovanie lepších výsledkov pri hospodárení so živinami v záujme zvýšenia kvality

vody a zníženia emisií. Komisia bude spolupracovať s členskými štátmi na rozvoji potenciálu udržateľných morských plodov ako zdroja nízkouhlíkových potravín.

Strategické plány budú musieť odrážať ambicióznejšie ciele, ktorými sa sleduje podstatné obmedzenie používania chemických pesticídov a rizík spojených s ich používaním, ako aj podstatné obmedzenie používania hnojív a antibiotík. Komisia na základe dialógu so zainteresovanými stranami určí opatrenia, ktoré sú potrebné na dosiahnutie tohto obmedzenia a ktoré budú zahŕňať aj legislatívne opatrenia. V Európe sa bude musieť zvýšiť aj podiel pôdy obhospodarovanej postupmi ekologického poľnohospodárstva. EÚ musí vyvinúť inovačné spôsoby ochrany úrody pred škodcami aj chorobami a posúdiť prípadné využitie nových inovačných techník na zlepšenie udržateľnosti potravinového systému, pričom sa zároveň musí zabezpečiť, aby boli bezpečné.

Stratégia „Z farmy na stôl“ prispeje aj k dosiahnutiu obehového hospodárstva. Jej cieľom bude znížiť vplyv spracovania potravín a maloobchodného predaja na životné prostredie prostredníctvom opatrení prijatých v oblasti dopravy, skladovania, balenia a plytvania potravinami. To bude zahŕňať opatrenia na boj proti potravinovým podvodom vrátane posilnenia kapacít presadzovania a vyšetrovania na úrovni EÚ, ako aj opatrenia na začatie postupu identifikácie nových inovačných potravín a krmív, ako sú napríklad morské potraviny na báze rias.

Cieľom stratégie „Z farmy na stôl“ je v neposlednom rade aj **stimulovať udržateľnú spotrebu potravín a podporovať cenovo dostupné zdravé potraviny pre všetkých.** Dovážané potraviny, ktoré nespĺňajú príslušné environmentálne normy EÚ, nebudú na trhoch EÚ povolené. Komisia navrhne opatrenia, ktoré pomôžu spotrebiteľom pri výbere zdravých a udržateľných potravín a prispejú k obmedzeniu plytvania potravinami. Komisia bude skúmať nové spôsoby (vrátane digitálnych prostriedkov), ako spotrebiteľov lepšie informovať o takých detailoch, ako napríklad odkiaľ daná potravina pochádza, aká je jej výživová hodnota a jej environmentálna stopa. Stratégia „Z farmy na stôl“ bude obsahovať aj návrhy na zlepšenie postavenia poľnohospodárov v hodnotovom reťazci.

2.1.7. Zachovanie a obnova ekosystémov a biodiverzity

Ekosystémy poskytujú základné služby, ako sú potraviny, pitná voda, čisté ovzdušie a ochrana. Zmierňujú prírodné katastrofy, vplyv škodcov a choroby a pomáhajú regulovať klímu. EÚ však neplní niektoré zo svojich najdôležitejších environmentálnych cieľov na rok 2020, ako napríklad ciele z Aichi stanovené v Dohovore o biologickej diverzite. EÚ a jej partneri vo svete musia zastaviť stratu biodiverzity. Globálna hodnotiaca správa z roku 2019, ktorú vypracovala Medzivládna vedecko-politická platforma pre biodiverzitu a ekosystémové služby,²¹ poukázala na celosvetové narušenie biodiverzity, ktoré je spôsobené predovšetkým zmenami v spôsobe využívania pôdy a mora, priamym využívaním prírodných zdrojov a zmenou klímy ako tretím najvýznamnejším faktorom straty biodiverzity.

Konferencia zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite, ktorá sa má uskutočniť v októbri 2020 v čínskom meste Kunming, bude príležitosťou na to, aby svet prijal silný globálny rámec na zastavenie straty biodiverzity. Aby sa zabezpečilo, že EÚ bude môcť v tejto súvislosti zohrávať kľúčovú úlohu, Komisia predloží **do marca 2020 stratégiu biodiverzity**, pričom v nadväznosti na ňu sa v roku 2021 prijímú konkrétne opatrenia. V tejto stratégii sa načrtne pozícia, ktorú má zaujať EÚ na konferencii

²¹ <https://ipbes.net/news/ipbes-global-assessment-preview>.

zmluvných strán, ako aj celosvetové ciele na ochranu biodiverzity a záväzok riešiť hlavné príčiny stravy biodiverzity v EÚ, čo bude podporené merateľnými cieľmi zameranými na riešenie hlavných príčin straty biodiverzity.

V stratégii biodiverzity sa určia konkrétne opatrenia na splnenie týchto cieľov. Mohli by zahŕňať kvantifikované ciele, ako je napríklad zvýšenie plochy chránených pôd a morských oblastí bohatých na biodiverzitu vychádzajúc zo sústavy Natura 2000. Členské štáty by mali okrem toho posilniť cezhraničnú spoluprácu s cieľom účinnejšie chrániť a obnoviť oblasti, na ktoré sa vzťahuje sústava Natura 2000. Komisia určí, ktoré opatrenia (vrátane legislatívnych opatrení) by pomohli členským štátom zlepšiť a obnoviť poškodené ekosystémy (vrátane ekosystémov bohatých na uhlík), aby dosiahli dobrý ekologický stav. Stratégia biodiverzity bude zahŕňať aj návrhy na ekologizáciu európskych miest a na zvýšenie biodiverzity v mestských oblastiach. Komisia zváži vypracovanie návrhu plánu na obnovu prírody a bude sa zaoberať aj tým, ako zabezpečiť finančné prostriedky, ktoré by členským štátom pomohli plniť tento cieľ.

Všetky politiky EÚ by mali prispievať k zachovaniu a obnove európskeho prírodného kapitálu²². Stratégia „Z farmy na stôl“ načrtnutá v oddiele 2.1.6 bude riešiť problematiku používania pesticídov a hnojív v poľnohospodárstve. V rámci spoločnej rybárskej politiky budeme pokračovať v práci na znižovaní nepriaznivých vplyvov, ktoré môže mať rybolov na ekosystémy, a to najmä v citlivých oblastiach. Komisia bude okrem toho podporovať lepšie prepojené a dobre riadené chránené morské oblasti.

Lesné ekosystémy sú v dôsledku zmeny klímy vystavené čoraz väčšiemu tlaku. Kvalita aj kvantita zalesnených oblastí EÚ sa musí zvýšiť, aby EÚ dosiahla klimatickú neutralitu a zdravé životné prostredie. Udržiateľná obnova lesov a zalesňovanie, ako aj obnova degradovaných lesov môže zvýšiť absorpciu CO₂ a zároveň zlepšiť odolnosť lesov a podporiť obehové biohospodárstvo. Komisia pripraví na základe stratégie biodiverzity do roku 2030 novú stratégiu lesného hospodárstva EÚ, ktorá bude zahŕňať celý cyklus lesného hospodárstva a podporí mnohé služby, ktoré nám lesy poskytujú.

Hlavným zámerom novej stratégie lesného hospodárstva EÚ bude účinné zalesňovanie a ochrana a obnova lesov v Európe s cieľom pomôcť zvýšiť absorpciu CO₂, znížiť výskyt a rozsah lesných požiarov a podporiť biohospodárstvo v plnom súlade s ekologickými zásadami priaznivými pre biodiverzitu. Národné strategické plány v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky by mali správcov lesov motivovať k tomu, aby udržiateľným spôsobom lesy chránili, zabezpečovali ich rast a obhospodarovali ich. V nadväznosti na oznámenie o posilnení opatrení EÚ na ochranu a obnovu svetových lesov²³ Komisia prijme regulačné, ako aj iné opatrenia, ktorými sa podporia tie dovážané výrobky a hodnotové reťazce, ktoré nie sú spojené s odlesňovaním a degradáciou lesov.

Udržiateľné modré hospodárstvo bude musieť zohrávať ústrednú úlohu pri zmiernovaní mnohých tlakov vyvíjaných na pôdne zdroje EÚ, ako aj v boji proti zmene klímy. Čoraz viac sa uznáva úloha oceánov pri zmiernovaní zmeny klímy a pri adaptácii na zmenu klímy. Toto odvetvie môže byť prínosné tým, želepší využívanie vodných a morských zdrojov a že bude presadzovať napríklad aj produkciu a používanie nových zdrojov bielkovín, ktoré môžu zmierniť tlak na poľnohospodársku pôdu. Trvalé riešenia v oblasti zmeny klímy si vo všeobecnosti vyžadujú, aby sa väčšia pozornosť venovala riešeniam inšpirovaným prírodou vrátane zdravých a odolných morí a oceánov. Komisia

²² Usmernenia EÚ, SWD (2019) 305 FINAL, „Usmernenia EÚ týkajúce sa integrácie ekosystémov a ich služieb do rozhodovacieho procesu“.

²³ COM(2019) 352 final.

bude analyzovať zistenia vyplývajúce z osobitnej správy o oceánoch, ktorú vyhotovil Medzinárodný panel o zmene klímy,²⁴ a navrhne opatrenia v námornej oblasti. Bude to zahŕňať hľadanie spôsobov, ako udržateľnejšie spravovať námorný priestor, aby sa mohol využiť najmä rastúci potenciál energie z obnoviteľných zdrojov na mori. Komisia okrem toho zaujme prístup nulovej tolerancie k nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu. Konferencia Organizácie Spojených národov o oceánoch, ktorá sa uskutoční v roku 2020 v Portugalsku, bude pre EÚ príležitosťou, aby vyzdvihla význam riešenia problémov, ktoré sa týkajú oceánov.

2.1.8. Ambícia nulového znečistenia pre netoxické prostredie

Ak chceme vytvoriť netoxické prostredie, musíme vyvíjať viac činností na prevenciu vzniku znečistenia a podnikať opatrenia na jeho čistenie a odstraňovanie. Aby boli európski občania, ako aj ekosystémy chránené, EÚ musí lepšie monitorovať a vykazovať znečistenie ovzdušia, vody a pôdy, predchádzať mu a odstraňovať ho. To isté sa týka aj znečistenia v súvislosti so spotrebným tovarom. Aby sa mohol tento cieľ dosiahnuť, EÚ a členské štáty budú musieť systematickejšie preskúmať všetky politiky a právne predpisy. **S cieľom vyriešiť tieto vzájomne prepojené výzvy Komisia prijme v roku 2021 akčný plán nulového znečistenia ovzdušia, vody a pôdy.**

Musia sa obnoviť prirodzené funkcie podzemných a povrchových vôd. Ide o nevyhnutný predpoklad toho, aby sa zachovala a obnovila biodiverzita v jazerách, riekach, mokradiach a ústiach riek a aby sa predchádzalo škodám spôsobeným povodňami, resp. sa zmiernovali ich následky. Vykonávaním stratégie „Z farmy na stôl“ sa zníži znečistenie spôsobené nadmerným používaním živín. Komisia okrem toho navrhne opatrenia na riešenie problému znečistenia spôsobeného odtokom vody v mestských oblastiach a z nových alebo mimoriadne škodlivých zdrojov znečistenia, ako sú mikroplasty a chemické látky vrátane liekov. Je potrebné vyriešiť aj problém kombinovaného účinku rôznych znečisťujúcich látok.

Komisia bude čerpať zo skúseností, ktoré získala pri hodnotení súčasných právnych predpisov o kvalite ovzdušia²⁵. Okrem toho navrhne, aby sa posilnili ustanovenia o monitorovaní²⁶, modelovaní a plánoch kvality ovzdušia s cieľom pomôcť miestnym orgánom dosiahnuť čistejšie ovzdušie. Komisia navrhne najmä revíziu noriem kvality ovzdušia, aby sa lepšie zosúladiť s odporúčaniami Svetovej zdravotníckej organizácie.

Komisia preskúma opatrenia EÚ na riešenie problému znečistenia z veľkých priemyselných zariadení. Bude sa zaoberať sektorovým rozsahom pôsobnosti právnych predpisov, ako aj tým, ako dosiahnuť ich úplný súlad s politikami v oblasti klímy, energetiky a obehového hospodárstva. Komisia bude tiež spolupracovať s členskými štátmi, aby sa zlepšila prevencia priemyselných havárií.

S cieľom zabezpečiť netoxické prostredie Komisia predloží stratégiu pre chemické látky v záujme udržateľnosti. Táto stratégia prispeje jednak k lepšej ochrane občanov a životného prostredia pred nebezpečnými chemickými látkami a podporí inováciu v prospech vývoja bezpečných a udržateľnejších alternatív. Všetci aktéri vrátane priemyselného odvetvia by mali spolupracovať, aby bolo možné zosúladiť lepšiu ochranu zdravia a životného prostredia so zvýšenou globálnou konkurencieschopnosťou. Dá sa to dosiahnuť zjednodušením a posilnením právneho rámca. Komisia preskúma, ako by sa

²⁴ Osobitná správa o oceánoch a kryosfére v meniacej sa klíme.

²⁵ Kontrola vhodnosti smerníc EÚ o kvalite okolitého ovzdušia, SWD(2019) 427.

²⁶ Vráťane využitia nových možností monitorovania, ktoré poskytuje digitalizácia.

dali lepšie využívať služby agentúr a vedeckých orgánov EÚ, aby sa mohlo začať s uplatňovaním postupu „jedna látka – jedno posúdenie“ a aby sa zabezpečila väčšia transparentnosť pri stanovovaní dôležitosti opatrení prijímaných v súvislosti s chemickými látkami. V regulačnom rámci sa budú musieť zároveň urýchlene zohľadniť vedecké dôkazy o rizikách, ktoré predstavujú endokrinné disruptory, nebezpečné chemické látky obsiahnuté vo výrobkoch vrátane dovážaných výrobkov, kombinované účinky rôznych chemických látok a veľmi perzistentné chemické látky.

2.2. Začleňovanie hľadiska udržateľnosti do všetkých politík EÚ

2.2.1. Presadzovanie ekologického financovania a investícií a zabezpečenie spravodlivej transformácie

Aby sa splnil cieľ stanovený v európskom ekologickom dohovore, budú potrebné veľké investície. Komisia odhaduje, že splnenie súčasných cieľov v oblasti klímy a energetiky do roku 2030 si vyžiada dodatočné ročné investície vo výške 260 miliárd eur²⁷, čo zodpovedá približne 1,5 % HDP v roku 2018²⁸. Tento prílev investícií bude nutné udržiavať dlhodobo. Vzhľadom na rozsah potrebných investícií sa budú musieť zmobilizovať prostriedky z verejného, ako aj zo súkromného sektora.

Komisia predloží investičný plán pre udržateľnú Európu, aby pomohla uspokojiť dodatočné potreby financovania. Tento plán bude kombinovať cieleňé financovanie na podporu udržateľných investícií a návrhy na zlepšenie podporného rámca, ktorý umožní ekologické investície. Zároveň bude nevyhnutné pripraviť súbor udržateľných projektov. Realizátori projektov budú môcť využiť technickú pomoc a poradenské služby, ktoré im pomôžu identifikovať a pripraviť projekty a získať prístup k zdrojom financovania.

Rozpočet EÚ bude mať kľúčový význam. Komisia navrhla 25 % cieľ, pokiaľ ide o začleňovanie klimatického hľadiska do všetkých programov EÚ. Rozpočet EÚ prispeje aj k splneniu klimatických cieľov na strane príjmov. Komisia navrhla nové toky príjmov („vlastné zdroje“), z ktorých jeden je založený na odpade z nerecyklovaných plastových obalov. Druhý tok príjmov by mohol zahŕňať pridelenie 20 % príjmov z aukcií v rámci systému EÚ na obchodovanie s emisiami do rozpočtu EÚ.

Aspoň 30 % prostriedkov z Fondu InvestEU sa použije na boj proti zmene klímy. Projekty sa budú navyše preverovať aj z hľadiska udržateľnosti, aby sa zistilo, aký je ich prínos k plneniu klimatických, environmentálnych a sociálnych cieľov. Fond InvestEU ponúka okrem toho členským štátom možnosť, aby využili rozpočtovú záruku EÚ, a to napríklad na účely plnenia cieľov politiky súdržnosti v oblasti klímy na svojich územiach a vo svojich regiónoch. Fond InvestEU posilňuje aj ich spoluprácu s národnými podpornými bankami a inštitúciami, ktoré môžu podporiť celkovú ekologizáciu ich činností s cieľom dosiahnuť politické ciele EÚ. V rámci revízie systému EÚ na obchodovanie s emisiami Komisia preskúma okrem iného aj úlohu inovačných a modernizačných fondov, ktoré nie sú financované z dlhodobého rozpočtu EÚ. Cieľom bude posilniť úlohu týchto fondov a zlepšiť ich účinnosť pri zavádzaní inovačných a klimaticky neutrálnych riešení v celej EÚ. V rámci revízie systému EÚ na

²⁷ Oznámenie „Spoločne pri dosahovaní cieľov energetickej únie a opatrení v oblasti klímy – Položenie základov pre úspešný prechod na čistú energiu“, COM(2019) 285.

²⁸ Tieto odhady sú konzervatívne, pretože sa v nich napríklad nezohľadňuje potreba investícií na adaptáciu na zmenu klímy alebo na iné environmentálne výzvy, ako je biodiverzita. Nezahŕňajú ani verejné investície potrebné na riešenie sociálnych nákladov na transformáciu a nákladov spojených s nečinnosťou.

obchodovanie s emisiami sa zväži aj to, či sa dodatočné príjmy z kvót neodvedú do rozpočtu EÚ s cieľom posilniť financovanie spravodlivej transformácie.

Komisia bude spolupracovať aj so skupinou Európskej investičnej banky (EIB), národnými podpornými bankami a inštitúciami, ako aj s inými medzinárodnými finančnými inštitúciami. EIB si stanovila za cieľ zdvojnásobiť do roku 2025 svoj cieľ v oblasti klímy z 25 % na 50 %, vďaka čomu sa stane európskou klimatickou bankou.

Komisia navrhne ako súčasť investičného plánu pre udržateľnú Európu mechanizmus pre spravodlivú transformáciu vrátane fondu pre spravodlivú transformáciu tak, aby sa na nikoho nezabudlo. Transformácia môže byť úspešná len vtedy, ak sa uskutoční spravodlivým a inkluzívnym spôsobom. Práve najzraniteľnejšie osoby sú najviac vystavené škodlivým účinkom zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia. Pri riadení tejto transformácie zároveň dôjde k významným štrukturálnym zmenám v obchodných modeloch, požiadavkách na zručnosti a relatívnych cenách. To, aký to bude mať na občanov vplyv, bude závisieť od ich sociálnych a zemepisných podmienok. Nie všetky členské štáty, regióny a mestá začínajú s transformáciou z rovnakého východiskového bodu a líšia sa aj v schopnosti reagovať. Tieto výzvy si vyžadujú ráznu politickú reakciu na všetkých úrovniach.

Mechanizmus pre spravodlivú transformáciu sa bude zameriavať na regióny a odvetvia, ktoré sú ňou najviac postihnuté, pretože sú závislé od fosílnych palív alebo uhlíkovo náročných procesov. Bude financovaný zo zdrojov financovania poskytnutých z rozpočtu EÚ, ako aj skupinou EIB s cieľom zmobilizovať potrebné súkromné a verejné zdroje. Podpora bude spojená s presadzovaním transformácie na nízkouhlíkové činnosti odolné voči zmene klímy. Mechanizmus sa okrem iného bude snažiť chrániť tých občanov a pracovníkov, ktorí sú najviac vystavení účinkom transformácie, a to tak, že zabezpečí prístup k rekvalifikačným programom, ponúkne pracovné miesta v nových hospodárskych odvetviach alebo sprístupní hospodárne bývanie. Komisia bude spolupracovať s členskými štátmi a regiónmi, aby im pomohla s realizáciou územných transformačných plánov.

Tento mechanizmus bude ďalším opatrením navyše. Popri ňom sa prostredníctvom všetkých programov priamo súvisiacich s transformáciou **poskytne objemný príspevok z rozpočtu EÚ**, ako aj z iných fondov, ako je Európsky fond regionálneho rozvoja a Európsky sociálny fond plus.

S cieľom nájsť odpoveď, ako by sa mohli dlhodobo financovať potreby spojené s transformáciou, bude Komisia v rámci investičného plánu pre udržateľnú Európu naďalej skúmať spolu s príslušnými partnermi dodatočné zdroje, ktoré by sa mohli zmobilizovať, a inovačné spôsoby tejto mobilizácie.

Potreba sociálne spravodlivej transformácie sa musí odzrkadliť aj v politikách tak na úrovni EÚ, ako aj na úrovni jednotlivých štátov. Patria sem investície do poskytovania cenovo dostupných riešení pre tých, ktorých sa najviac dotýkajú politiky stanovovania cien uhlíka, napríklad prostredníctvom verejnej dopravy, ako aj opatrení na riešenie problému energetickej chudoby a na podporu rekvalifikácie. Súdržnosť politík v oblasti klímy a životného prostredia a holistický prístup sú často predpokladom toho, aby boli tieto politiky vnímané ako spravodlivé, čoho dôkazom je aj diskusia o zdaňovaní rôznych druhov dopravy. Aktívny sociálny dialóg pomáha podnikom a ich pracovníkom predvídať a úspešne zvládať zmeny. Prostredníctvom makroekonomickej koordinácie v rámci európskeho semestra sa budú podporovať národné politiky, ktoré sa dotýkajú týchto otázok.

Súkromný sektor bude mať kľúčový význam pri financovaní ekologickej transformácie. Aby sa finančné a kapitálové toky nasmerovali do ekologických investícií a zabránilo sa uviaznutým aktívam, vyžaduje si to vysielanie dlhodobých signálov. Komisia predloží v treťom štvrtroku 2020 obnovenú stratégiu udržateľného financovania, ktorá sa zameria na viacero opatrení.

Po prvé, stratégiou sa posilnia základy udržateľných investícií. Bude si to najmä vyžadovať, aby Európsky parlament a Rada prijali taxonómiu na klasifikáciu environmentálne udržateľných činností. Aspekt udržateľnosti by sa mal ešte viac začleniť do rámca správy a riadenia spoločností, pretože mnohé spoločnosti sa ešte stále príliš zameriavajú na krátkodobé finančné výsledky, a nie na svoju dlhodobú perspektívu a aspekty udržateľnosti. Zároveň bude potrebné, aby spoločnosti a finančné inštitúcie ešte viac zverejňovali svoje klimatické a environmentálne údaje, aby boli investori plne informovaní o udržateľnosti svojich investícií. Komisia na tieto účely preskúma smernicu o zverejňovaní nefinančných informácií. S cieľom zabezpečiť náležité riadenie environmentálnych rizík a príležitostí na ich zmiernenie, ako aj obmedziť s tým spojené transakčné náklady, bude Komisia podporovať aj podniky a ďalšie zainteresované strany vo vývoji štandardizovaných účtových postupov prírodného kapitálu v rámci EÚ aj na medzinárodnej úrovni.

Po druhé, investorom a spoločnostiam sa naskytnú väčšie príležitosti, ak sa im uľahčí identifikácia udržateľných investícií a zabezpečí sa, aby boli dôveryhodné. Mohlo by sa to dosiahnuť prostredníctvom jasného označovania retailových investičných produktov a prostredníctvom vytvorenia normy EÚ pre zelené dlhopisy, ktorá uľahčí udržateľné investovanie čo najvhodnejším spôsobom.

Po tretie, klimatické a environmentálne riziká sa budú riadiť a začleňovať do finančného systému. To znamená lepšie začlenenie takýchto rizík do prudenciálneho rámca EÚ a posúdenie vhodnosti existujúcich kapitálových požiadaviek na zelené aktíva. Preskúame aj to, ako môže náš finančný systém pomôcť zvýšiť odolnosť voči klimatickým a environmentálnym rizikám, najmä pokiaľ ide o fyzické riziká a škody spôsobené prírodnými katastrofami.

2.2.2. Ekologizácia národných rozpočtov a vysielanie správnych cenových signálov

Národné rozpočty zohrávajú v procese transformácie kľúčovú úlohu. Väčšie využívanie nástrojov ekologického zostavovania rozpočtu pomôže presmerovať verejné investície, spotrebu a zdaňovanie na ekologické priority a dosiahnuť odklon od škodlivých dotácií. Komisia bude s členskými štátmi spolupracovať s cieľom monitorovať a porovnávať postupy ekologického zostavovania rozpočtu. Uľahčí sa tým posúdenie toho, do akej miery ročné rozpočty a strednodobé fiškálne plány zohľadňujú environmentálne aspekty a riziká a ako sa v ich rámci využili najlepšie postupy. Súčasťou preskúmania európskeho rámca správy hospodárskych záležitostí bude zmienka o ekologických verejných investíciách v súvislosti s kvalitou verejných financií. Tým sa získajú informácie do diskusie o spôsobe, ako zlepšiť fiškálne riadenie EÚ. Výsledok tejto diskusie bude tvoriť základ každého prípadného budúceho kroku vrátane spôsobu, ako zaobchádzať s ekologickými investíciami v rámci fiškálnych pravidiel EÚ, a zároveň zachovať záruky proti rizikám spojeným s udržateľnosťou dlhovej služby.

Dobre navrhnuté daňové reformy môžu podporiť hospodársky rast a odolnosť proti klimatickým otrasom a prispieť k spravodlivejšej spoločnosti a spravodlivej transformácii. Zohrávajú priamu úlohu tým, že vysielajú správne cenové signály a náležite podnecujú udržateľné správanie výrobcov, používateľov a spotrebiteľov.

V rámci európskeho ekologického dohovoru sa na národnej úrovni vytvorí kontext pre rozsiahle daňové reformy, ktorými sa odstránia dotácie na fosílna palivá, presunie sa daňové zaťaženie z práce na znečistenie a zohľadnia sa sociálne aspekty. Treba zabezpečiť rýchle prijatie návrhu Komisie o sadzbách dane z pridanej hodnoty (DPH), o ktorom sa v súčasnosti rokuje v Rade, aby mohli členské štáty cielenejšie využívať sadzby DPH s cieľom zohľadniť väčšie environmentálne ambície, napríklad na podporu ovocia a zeleniny z ekologickej poľnohospodárskej výroby.

V súčasnosti sa uskutočňujú hodnotenia príslušných usmernení o štátnej pomoci vrátane usmernení o štátnej pomoci v oblasti životného prostredia a energetiky. Tieto usmernenia sa do roku 2021 podrobia revízii, aby sa zohľadnili politické ciele európskeho ekologického dohovoru na podporu nákladovo efektívneho prechodu na klimatickú neutralitu do roku 2050. Zároveň uľahčia postupné ukončenie využívania fosílnych palív, a to najmä tých, ktoré najviac znečisťujú životné prostredie, pričom sa zabezpečia rovnaké podmienky na vnútornom trhu. Táto revízia je takisto príležitosťou odstrániť trhové prekážky brániace zavádzaniu ekologických výrobkov.

2.2.3. Mobilizácia výskumu a podpora inovácie

Na dosiahnutie cieľov európskeho ekologického dohovoru sú rozhodujúce nové technológie, udržateľné riešenia a disruptívna inovácia. Aby si EÚ udržala svoju konkurenčnú výhodu v oblasti čistých technológií, musí výrazne zintenzívniť rozsiahle zavádzanie a demonštráciu nových technológií vo všetkých odvetviach a na celom jednotnom trhu, a to budovaním nových inovačných hodnotových reťazcov. Táto výzva presahuje možnosti jednotlivých členských štátov. Preto bude program Horizont Európa v súčinnosti s inými programami EÚ zohrávať kľúčovú úlohu pri mobilizovaní verejných a súkromných investícií na vnútroštátnej úrovni. Z najmenej 35 % rozpočtu programu Horizont Európa sa budú financovať nové riešenia v oblasti klímy, ktoré sú relevantné z hľadiska vykonávania ekologického dohovoru.

Celou škálou nástrojov dostupných v rámci programu Horizont Európa sa podporí potrebné úsilie v oblasti výskumu a inovácií. Štyri „misie ekologického dohovoru“ prispejú k realizácii rozsiahlych zmien v takých oblastiach, ako je adaptácia na zmenu klímy, oceány, mestá a pôda. V rámci týchto misií dôjde k spojeniu širokého spektra zainteresovaných strán vrátane regiónov a občanov. Partnerstvami s priemyslom a členskými štátmi sa podporí výskum a inovácie v oblasti dopravy, a to okrem iného týkajúce sa batérií, čistého vodíka, nízkouhlíkovej výroby ocele, odvetví obehového hospodárstva využívajúcich biologické materiály a zastavaného prostredia. V rámci znalostných a inovačných spoločenstiev v réžii Európskeho inovačného a technologického inštitútu sa bude naďalej podporovať spolupráca medzi inštitúciami vysokoškolského vzdelávania, výskumnými organizáciami a podnikmi v oblasti zmeny klímy, udržateľnej energie, potravín pre budúcnosť a inteligentnej a integrovanej mestskej dopravy šetrnej k životnému prostrediu. Európska rada pre inováciu vyčlení finančné prostriedky, kapitálové investície a služby v oblasti akcelerácie podnikov pre startupy s vysokým potenciálom a malé a stredné podniky, aby prichádzali s prelomovými inováciami v duchu ekologického dohovoru, ktoré možno rýchlo rozšíriť na globálne trhy.

Tradičné prístupy nebudú stačiť. V programe EÚ pre výskum a inovácie, v ktorom sa kladie dôraz na experimentovanie a medziodvetvovú a medzidisciplinárnu činnosť, sa na dosiahnutie cieľov ekologického dohovoru zvolí systémový prístup. V rámci programu Horizont Európa sa aj miestne spoločenstvá zapoja do úsilia o dosiahnutie udržateľnejšej

budúcnosti, a to v rámci iniciatív, ktorých cieľom je skombinovať spoločenský tlak a technologický stimul.

Prístupné a interoperabilné údaje sú stredobodom inovácie založenej na údajoch. Tieto údaje spolu s digitálnou infraštruktúrou (napr. superpočítače, cloud, ultrarýchle siete) a riešeniami umelej inteligencie uľahčujú rozhodnutia založené na dôkazoch a zvyšujú schopnosť porozumieť environmentálnym výzvam a riešiť ich. Komisia podporí úsilie o využitie všetkých výhod digitálnej transformácie na podporu ekologickej transformácie. Okamžitou prioritou bude posilnenie schopnosti EÚ predvídať a zvládať environmentálne katastrofy. Komisia na tento účel združí európsku vedeckú a priemyselnú excelentnosť s cieľom vytvoriť vysoko presný digitálny model Zeme.

2.2.4. Aktivácia vzdelávania a odbornej prípravy

Školy, inštitúcie odbornej prípravy a univerzity majú všetky predpoklady na to, aby žiakov a študentov, rodičov a širšiu komunitu zapojili do zmien potrebných na úspešnú transformáciu. Komisia vypracuje európsky rámec kompetencií s cieľom pomôcť rozvíjať a hodnotiť vedomosti, zručnosti a postoje v oblasti zmeny klímy a udržateľného rozvoja. Takisto poskytne podporné materiály a uľahčí výmenu osvedčených postupov v rámci únijských sietí programov odbornej prípravy učiteľov.

Komisia pracuje na tom, aby pre členské štáty zabezpečila nové finančné prostriedky na zvýšenie udržateľnosti školských budov a činností. Posilnila spoluprácu s Európskou investičnou bankou a vytvorila silnejšie väzby medzi štrukturálnymi fondmi a novými finančnými nástrojmi s cieľom zmobilizovať investície do školskej infraštruktúry v roku 2020 vo výške 3 miliárd EUR.

Na využitie výhod vyplývajúcich z ekologickej transformácie je potrebná proaktívna rekvalifikácia a proaktívne zvyšovanie úrovne zručností. Navrhovaný Európsky sociálny fond plus bude zohrávať dôležitú úlohu v tom, že európskym pracovníkom pomôže získať zručnosti, ktoré potrebujú na prechod z upadajúcich do rastúcich odvetví a na prispôbenie sa novým procesom. V záujme zvýšenia zamestnateľnosti v ekologickom hospodárstve sa zaktualizuje program v oblasti zručností a záruka pre mladých ľudí.

2.2.5. Zelená prísaha: „nespôsobať škodu“

Všetky opatrenia a politiky EÚ by sa mali stmeliť tak, aby EÚ pomohli uskutočniť úspešnú a spravodlivú transformáciu smerom k udržateľnej budúcnosti. Nástroje Komisie v oblasti lepšej regulácie sú pre toto úsilie pevným základom. Na základe verejných konzultácií, identifikácie environmentálnych, sociálnych a hospodárskych vplyvov a analýz toho, ako sú tým dotknuté MSP a ako sú podporované alebo obmedzované inovácie, posúdenia vplyvu prispievajú k prijímaniu efektívnych politických rozhodnutí pri minimálnych nákladoch a v súlade s cieľmi ekologického dohovoru. V hodnoteniach sa systematicky posudzuje aj súlad medzi platnými právnymi predpismi a novými prioritami.

Komisia v záujme podpory svojej činnosti zameranej na identifikáciu a nápravu nezrovnalostí v platných právnych predpisoch **vyzýva zainteresované strany, aby**

využili dostupné platformy²⁹ na zjednodušenie právnych predpisov a identifikáciu problematických prípadov. Komisia tieto návrhy zváži pri príprave hodnotení, posúdení vplyvu a legislatívnych návrhov na účely európskeho ekologického dohovoru.

Komisia v nadväznosti na výsledky svojho nedávneho hodnotenia politiky lepšej tvorby právnych predpisov okrem toho **zlepší spôsob, akým sa v jej usmerneniach o lepšej tvorbe práva a podporných nástrojoch riešia otázky udržateľnosti a inovácií.** Cieľom je zabezpečiť, aby všetky iniciatívy európskeho ekologického dohovoru dosiahli svoje ciele čo najúčinnnejšie a najmenej zaťažujúco a aby všetky ostatné iniciatívy EÚ dodržali zelenú prísahu „nespôsobovať škodu“. Súčasťou dôvodovej správy pripojenej ku každému legislatívnemu návrhu a delegovanému aktu preto bude osobitná časť s objasnením, ako každá iniciatíva dodržiava túto zásadu.

3. EÚ AKO SVETOVÝ LÍDER

Globálne výzvy týkajúce sa zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia si vyžadujú reakciu na globálnej úrovni. EÚ bude naďalej na celom svete podporovať a vykonávať ambiciózne politiky v oblasti životného prostredia, klímy a energetiky. Vytvorí rozhodnejšiu „diplomaciu v záujme ekologického dohovoru“ zameranú na získavanie podpory ostatných partnerov a ich presvedčanie, aby prispeli svojím dielom k podpore udržateľnejšieho rozvoja. EÚ môže v tejto súvislosti vystupovať ako účinný zástanca tým, že bude pre nich vierohodným príkladom a prijme nadväzujúce opatrenia v diplomacii, obchodnej politike, v oblasti rozvojovej pomoci a v iných vonkajších politikách. Komisia a vysoký predstaviteľ budú úzko spolupracovať s členskými štátmi na mobilizácii všetkých bilaterálnych aj multilaterálnych diplomatických kanálov vrátane Organizácie Spojených národov, G7, G20, Svetovej obchodnej organizácie a ďalších relevantných medzinárodných fór.

EÚ bude naďalej zaistiť, aby Parížska dohoda zostala nevyhnutným mnohostranným rámcom na boj proti zmene klímy. Keďže podiel EÚ na svetových emisiách klesá, pre zmysluplné riešenie globálnej klimatickej výzvy budú zásadné porovnateľné opatrenia a zvýšené úsilie iných regiónov. V najbližších mesiacoch sa zintenzívni diskusia o ambíciách v oblasti klímy v súlade s ustanoveniami Parížskej dohody, ktoré sa týkajú pravidelného hodnotenia a aktualizácie. Konferencia zmluvných strán, ktorá sa v roku 2020 uskutoční v Glasgowe, bude dôležitým míľnikom pred globálnym hodnotením v roku 2023. Posúdi sa na nej pokrok pri dosahovaní dlhodobých cieľov. Vzhľadom na súčasnú situáciu je jasné, že úroveň globálnych ambícií nie je dostatočná³⁰. EÚ bude so všetkými partnermi intenzívnejšie spolupracovať v záujme zvýšenia spoločného úsilia a pomôže im revidovať a vykonávať ich vnútroštátne stanovené príspevky a vypracovať ambiciózne dlhodobé stratégie. EÚ bude pri tom vychádzať z vlastných ambicióznejších cieľov, ako sa uvádza v oddiele 2.

EÚ zároveň zintenzívni bilaterálnu spoluprácu s partnerskými krajinami a v prípade potreby vytvorí inovatívne formy spolupráce. EÚ bude naďalej spolupracovať s ekonomikami krajín G20, ktoré sú zodpovedné za 80 % svetových emisií skleníkových plynov. Na zvýšenie úrovne opatrení v oblasti klímy prijímaných medzinárodnými partnermi bude treba vypracovať geograficky ohraničené

²⁹ Webové sídlo: „Vyjadrite svoj názor – Obmedzte záťaž“. <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/lighten-load>.

³⁰ Správa Organizácie Spojených národov o medzerách v oblasti emisií z roku 2019 (*United Nations Environment emissions gap report 2019*).

a prispôsobené stratégie, ktoré zohľadňujú rôzne kontexty a miestne potreby – napríklad, pokiaľ ide o súčasné a budúce veľké zdroje emisií, najmenej rozvinuté krajiny a malé ostrovné rozvojové štáty. **EÚ takisto spolupracuje s globálnymi partnermi na rozvíjaní medzinárodných trhov s uhlíkom**, ktoré predstavujú kľúčový nástroj na vytváranie hospodárskych stimulov pre opatrenia v oblasti klímy.

EÚ sa sústreďí na podporu svojich bezprostredných susedov. Ekologická transformácia môže byť v Európe plne účinná len vtedy, ak aj krajiny v bezprostrednom susedstve EÚ prijímajú účinné opatrenia. V súčasnosti sa pracuje na ekologickom programe pre západný Balkán. Komisia a vysoký predstaviteľ takisto počítajú s nadviazaním radu silných partnerstiev s krajinami južného susedstva a Východného partnerstva v oblasti životného prostredia, energetiky a klímy.

Samity EÚ – Čína, ktoré sa v roku 2020 uskutočnia v Pekingu a Lipsku, budú príležitosťou na posilnenie partnerstva medzi EÚ a Čínou v otázkach klímy a životného prostredia, najmä pred konferenciou o biologickej diverzite v Kunmingu a konferenciou zmluvných strán v Glasgowe.

Rovnako by sa v rámci pripravovanej komplexnej stratégie pre Afriku a samitu medzi Africkou úniou a EÚ, ktorý sa uskutoční v roku 2020, malo dosiahnuť, aby sa klimatické a environmentálne otázky stali kľúčovými prvkami vo vzťahoch medzi oboma kontinentmi. Predovšetkým v rámci africko-európskej aliancie pre udržateľné investície a pracovné miesta sa bude vyvíjať úsilie o využitie potenciálu Afriky s cieľom dosiahnuť rýchly pokrok smerom k ekologickému a obehovému hospodárstvu, ktorého súčasťou budú udržateľné energetické a potravinové systémy a inteligentné mestá. V záujme rozsiahlejšieho využívania čistej energie z udržateľných zdrojov a širšieho obchodovania s ňou EÚ posilní svoju spoluprácu s Afrikou. Energia z obnoviteľných zdrojov a energetická účinnosť (napríklad v prípade čistých riešení pri varení) sú kľúčom k odstráneniu nedostatočného prístupu k energii v Afrike a zároveň prinášajú požadované zníženie emisií CO₂. EÚ spustí iniciatívu „NaturAfrica“ na riešenie straty biodiverzity vytvorením siete chránených oblastí s cieľom chrániť voľne žijúcu zver a zabezpečiť pre miestne obyvateľstvo príležitosti v ekologických odvetviach.

EÚ bude vo všeobecnosti využívať svoje diplomatické a finančné nástroje, aby sa zabezpečilo, že ekologické aliancie sa stanú súčasťou jej vzťahov s Afrikou a ostatnými partnerskými krajinami a regiónmi, najmä v Latinskej Amerike, Karibiku, Ázii a Tichomorí.

EÚ by takisto mala posilniť aktuálne iniciatívy a spolupracovať s tretími krajinami na prierezových otázkach v oblasti klímy a životného prostredia. Súčasťou toho by mohlo byť ukončenie globálnych dotácií fosílnych palív v súlade so záväzkami krajín G20, postupné ukončenie financovania infraštruktúry pre fosílnu palivá zo strany multilaterálnych inštitúcií, posilnenie udržateľného financovania, postupné ukončenie výstavby všetkých nových uhoľných elektrární a opatrenia na zníženie emisií metánu.

EÚ takisto uznáva, že globálne výzvy v oblasti klímy a životného prostredia významným spôsobom znásobujú hrozby a predstavujú zdroj nestability. Ekologická transformácia zmení geopolitiku vrátane globálnych hospodárskych, obchodných a bezpečnostných záujmov. Viacerým štátom a spoločnostiam to spôsobí problémy. EÚ bude so všetkými partnermi spolupracovať na zvyšovaní odolnosti proti zmene klímy a odolnosti životného prostredia s cieľom zabrániť tomu, aby sa tieto problémy stali zdrojom konfliktu, potravinovej neistoty, vysídľovania obyvateľstva

a nútenej migrácie, a bude podporovať spravodlivú transformáciu na celom svete. Dôsledky politiky v oblasti klímy by sa mali stať neoddeliteľnou súčasťou úvah a opatrení EÚ v oblasti vonkajších otázok, a to aj v kontexte spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky.

Obchodná politika môže podporiť ekologickú transformáciu EÚ. Slúži ako platforma na zapojenie obchodných partnerov do opatrení v oblasti klímy a životného prostredia. Závazky týkajúce sa udržateľnosti, najmä pokiaľ ide o posilnenie opatrení v oblasti zmeny klímy, sa priebežne v obchodných dohodách EÚ prehlbovali. Komisia takisto zintenzívnila úsilie o vykonávanie a presadzovanie záväzkov v oblasti udržateľného rozvoja vyplývajúcich z obchodných dohôd EÚ a vymenovaním hlavného úradníka pre presadzovanie práva v oblasti obchodu sa toto úsilie ďalej posilní. Pokiaľ ide o problematiku zmeny klímy konkrétnejšie, všetky najnovšie dohody EÚ obsahujú povinný záväzok zmluvných strán ratifikovať a účinne vykonávať Parížsku dohodu. Komisia navrhne, aby sa dodržiavanie Parížskej dohody stalo jedným zo základných prvkov všetkých budúcich komplexných obchodných dohôd. Obchodná politika EÚ uľahčuje obchod a investície do ekologických tovarov a služieb a podporuje verejné obstarávanie šetrné ku klíme. Obchodná politika musí takisto zabezpečiť nenarušený a spravodlivý obchod a investície v oblasti surovín, ktoré hospodárstvo EÚ potrebuje na ekologickú transformáciu. Môže pomôcť pri riešení škodlivých tradičných praktík, ako je nezákonná ťažba dreva, môže posilniť spoluprácu v oblasti regulácie, presadzovať normy EÚ a odstrániť necolné prekážky v odvetví energie z obnoviteľných zdrojov. Všetky chemické látky, materiály, potraviny a iné výrobky, ktoré sa uvádzajú na európsky trh, musia byť v úplnom súlade s príslušnými právnymi predpismi a normami EÚ. EÚ by mala využiť svoje odborné znalosti v oblasti „ekologickej“ regulácie s cieľom podporiť partnerov pri navrhovaní podobných pravidiel, ktoré sú rovnako ambiciózne ako pravidlá EÚ, vďaka čomu sa v týchto krajinách uľahčí obchod a posilní ochrana životného prostredia a zmierni zmena klímy.

EÚ ako najväčší jednotný trh na svete môže stanoviť normy, ktoré budú platiť vo všetkých globálnych hodnotových reťazcoch. Komisia bude naďalej pracovať na nových normách v oblasti udržateľného rastu a využívať svoju hospodársku váhu na formovanie medzinárodných noriem, ktoré sú v súlade s ambíciami EÚ v oblasti životného prostredia a klímy. Bude vyvíjať úsilie o uľahčenie obchodu s environmentálnym tovarom a službami na bilaterálnych a multilaterálnych fórach a podporovať otvorené a atraktívne trhy EÚ a globálne trhy s udržateľnými výrobkami. S globálnymi partnermi bude spolupracovať na tom, aby sa pre EÚ zaistila bezpečnosť zdrojov a spoľahlivý prístup k strategickým surovinám.

Politika EÚ v oblasti medzinárodnej spolupráce a partnerstva by mala ďalej pomáhať pri nasmerovaní verejných aj súkromných finančných prostriedkov na uskutočnenie tejto transformácie. EÚ a jej členské štáty sú naďalej hlavnými darcami rozvojovej pomoci na svete a poskytujú viac ako 40 % svetového verejného financovania opatrení v oblasti klímy. Keďže verejné finančné prostriedky nebudú stačiť, EÚ a jej členské štáty budú koordinovať svoju podporu s cieľom zapojiť partnerov, aby sa mobilizáciou súkromných financií nahradili chýbajúce finančné prostriedky. V návrhu Komisie týkajúcom sa Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce sa má z jeho rozpočtu vyčleniť cieľových 25 % na ciele súvisiace s klímou. Komisia takisto podporí záväzkov, ktorý prijali národné verejné finančné zdroje v záujme zlepšenia investičného prostredia a získania príspevkov zo súkromného sektora. Toto úsilie budú musieť dopĺňať možnosti na odstránenie rizikovosti investícií v oblasti udržateľného rozvoja, a to nástrojmi, ako sú záruky financovania a kombinované financovanie.

V záujme mobilizácie medzinárodných investorov bude EÚ naďalej stáť na čele úsilia o vytvorenie finančného systému, ktorý podporí celosvetový udržateľný rast. EÚ bude vychádzať z nedávno vytvorenej Medzinárodnej platformy pre udržateľné financovanie, ktorej cieľom je koordinovať úsilie o environmentálne udržateľné finančné iniciatívy, ako sú napríklad taxonómie, zverejňovania, normy a označovanie. Komisia bude takisto podporovať diskusie na iných medzinárodných fórach, najmä na zasadnutiach skupiny G7 a G20.

4. ČAS KONAŤ – SPOLOČNE: EURÓPSKY KLIMATICKÝ PAKT

Pre úspech európskeho ekologického dohovoru má zásadný význam zapojenie a angažovanosť verejnosti a všetkých zainteresovaných strán. Nedávne politické udalosti poukazujú na to, že prelomové politiky fungujú len vtedy, ak sú občania plne zapojení do ich navrhovania. Občania sa obávajú o svoje pracovné miesta, vykurovanie domovov a vyžitie zo svojich príjmov. Ak má preto európsky ekologický dohovor uspieť a priniesť trvalú zmenu, mali by ich inštitúcie EÚ do tohto procesu zapojiť. Občania sú a mali byť naďalej hnacou silou tejto transformácie.

Komisia do marca 2020 spustí Európsky klimatický pakt s cieľom zamerať sa na tri spôsoby zapojenia verejnosti do opatrení v oblasti klímy. Po prvé, bude podporovať výmenu informácií, inšpiráciu a povedomie verejnosti, pokiaľ ide o hrozbu a problém, ktoré predstavuje zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia, a o spôsob, ako proti tomu bojovať. Na tento účel využije viacero kanálov a nástrojov vrátane podujatí organizovaných v členských štátoch podľa vzoru prebiehajúcich dialógov Komisie s občanmi. Po druhé, občania by mali mať k dispozícii skutočné aj virtuálne priestory na vyjadrenie svojich myšlienok a tvorivých nápadov, kde by mohli spoločne pracovať na ambiciózných opatreniach, a to na individuálnej aj kolektívnej úrovni. Účastníci budú povzbudzovaní k tomu, aby sa zaviazali plniť konkrétne ciele súvisiace s opatreniami v oblasti klímy. Po tretie, Komisia bude pracovať na budovaní kapacít, ktoré uľahčia realizáciu iniciatív na miestnej úrovni v oblasti zmeny klímy a ochrany životného prostredia. Pri výmene osvedčených postupov by mohli pomôcť informácie, usmernenia a vzdelávacie moduly. Komisia zabezpečí, aby sa otázka ekologickej transformácie stala poprednou témou v diskusii o budúcnosti Európy.

Klimatický pakt bude vychádzať z prebiehajúcej série dialógov Komisie s občanmi a zhromaždení občanov v celej EÚ a z úlohy výborov pre sociálny dialóg. Naďalej bude pracovať na posilňovaní postavenia regionálnych a miestnych spoločenstiev vrátane energetických spoločenstiev. Posilní sa mestský rozmer politiky súdržnosti a navrhovaná Európska mestská iniciatíva pomôže mestám čo najlepšie využiť príležitosti na rozvoj stratégií udržateľného rozvoja miest. Ústrednou hybnou silou bude aj naďalej Dohovor primátorov a starostov EÚ. Komisia bude s touto iniciatívou spolupracovať na ďalšom poskytovaní pomoci mestám a regiónom, ktoré sa chcú zaviazat' k ambicióznym príslubom, pokiaľ ide o politiky v oblasti klímy a energetiky. Zostane dôležitou platformou na výmenu osvedčených postupov o tom, ako uskutočniť zmeny na miestnej úrovni.

Komisia ako inštitúcia a zamestnávateľ sa takisto usiluje o zníženie svojho vplyvu na životné prostredie. V roku 2020 predloží komplexný akčný plán o tom, ako sama uskutoční ciele ekologického dohovoru a dosiahne do roku 2030 klimatickú neutralitu. Všetky ostatné inštitúcie, orgány a agentúry EÚ vyzýva, aby s ňou spolupracovali a navrhli podobné ambiciózne opatrenia.

Okrem klimatického paktu by sa Komisia a členské štáty mali usilovať o to, aby sa zabezpečilo koherentné využívanie všetkých dostupných nástrojov plánovania

v záujme európskeho ekologického dohovoru. Medzi najdôležitejšie nástroje patria národné energetické a klimatické plány a navrhované strategické národné plány na vykonávanie spoločnej poľnohospodárskej politiky. Komisia zabezpečí, aby boli vhodné na daný účel a aby ich členské štáty účinne vykonávali, a v prípade potreby využije také nástroje, ako je európsky semester.

Európske fondy vrátane fondu pre rozvoj vidieka pomôžu vidieckym oblastiam využívať príležitosti v obehovom hospodárstve a biohospodárstve. Komisia to zohľadní vo svojej dlhodobej vízii zameranej na vidiecke oblasti. Osobitnú pozornosť bude venovať úlohe najvzdialenejších regiónov v rámci európskeho ekologického dohovoru, pričom zohľadní ich zraniteľnosť v dôsledku zmeny klímy a prírodných katastrof a ich jedinečné prínosy: biodiverzitu a obnoviteľné zdroje energie. Komisia zintenzívni prácu na iniciatíve Čistá energia pre ostrovy EÚ s cieľom vypracovať dlhodobý rámec na urýchlenie prechodu na čistú energiu na všetkých ostrovoch EÚ.

Komisia a členské štáty musia takisto zabezpečiť presadzovanie a účinné plnenie politík a právnych predpisov. Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov bude zohrávať rozhodujúcu úlohu pri zisťovaní situácie v každom členskom štáte. Komisia takisto predloží nový environmentálny akčný program na doplnenie európskeho ekologického dohovoru, ktorého súčasťou bude nový monitorovací mechanizmus s cieľom zabezpečiť, aby Európa nezišla z cesty k splneniu svojich environmentálnych cieľov. Komisia zavedie aj prehľad ukazovateľov s cieľom monitorovať pokrok vo všetkých cieľoch európskeho ekologického dohovoru.

Komisia zváži revíziu nariadenia o Aarhuskom dohovore s cieľom zlepšiť **prístup k administratívne a súdnemu preskúmaniu na úrovni EÚ pre občanov a mimovládne organizácie, ktoré majú obavy o zákonnosť rozhodnutí s účinkami na životné prostredie.** Komisia takisto podnikne kroky, aby sa zlepšil ich prístup k spravodlivosti na vnútroštátnych súdoch vo všetkých členských štátoch. Takisto bude podporovať opatrenia EÚ, jej členských štátov a medzinárodného spoločenstva na zintenzívnenie úsilia v boji proti trestným činom proti životnému prostrediu.

Európsky ekologický dohovor začína novú stratégiu pre rast v EÚ. Podporí transformáciu EÚ na spravodlivú a prosperujúcu spoločnosť, ktorá reaguje na výzvy, ktoré prináša zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia, a zároveň zvýši kvalitu života súčasných a budúcich generácií. Komisia vyzýva Európsky parlament a Európsku radu, aby schválili európsky ekologický dohovor a v plnej miere sa postavili za opatrenia, ktoré sú jeho súčasťou.